

Valkoselkätikka edelleen metsälinnustomme uhanalaisimpia lajeja – seurantaraportti vuodelta 1996

Timo Laine

Valkoselkätikan tulevaisuus Suomessa on jatkuvasti uhattuna. Maailman Luonnon Säätiön (WWF) valkoselkätikkatyöryhmä on jo lähes kymmenen vuotta seurannut kannan kehitystä. Lajin pesinnästä ja kannan taantumisen synkstä historiasta on kerrottu monissa aikaisemmissa julkaisuissa (Alanko & Reinikainen 1993, 1994, Laine 1996, Laine ym. 1994, 1995, Virkкала ym. 1993, 1994). Seurantalutkimuksen tietoja käytetään aktiivisen suojelutyön tukena työryhmän laatiman suojelusuunnitelman toteuttamiseksi. Tässä katsauksessa tarkastellaan tutkimustuloksia vuodelta 1996 ja suojelutilannetta.

Parimäärissä ei suuria muutoksia

Reviiriitarkastuksissa todettiin koko maassa 17 valkoselkätikan pesintää (taul. 1). Pesälöytöjen määrä lisääntyi yhdellä edellisvuodesta. Vuoden 1994 aallonpohjan (11 pesää) jälkeen pesintöjen määrä on ilahduttavasti kasvanut. Pesimäaikaisten parihavaintojen määrä ei kuitenkaan ole lisääntynyt samassa suhteessa, vaan päinvastoin vähentynyt (taul. 2).

Karjalan laulumaille valkoselkätikat eivät toisiaan helposti tavoita, sillä pesälöytöjen määrä oli jo kolmannen kerran peräkkäin pohjalukemissa. Ennalta aavistamattomien sattumien vuoksi näiden alueiden reviiriitarkastukset jäivät viime vuonna jonkin verran puutteellisiksi. Seuraavalla

inventointikaudella pesimätilanne voi kohtua parempaan suuntaan tehokkaamman maastotyön ansiosta. Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen valkoselkätikat pesivät menestyksekkäästi ja toiveita kannan kasvusta näillä perinteisesti vahvoilla valkoselkätikka-alueilla on taas olemassa.

Kolmen vuoden takainen valkoselkätikkavaellus toi oman lisänsä Suomen populaatioon. Viime vuonna todettujen uudisreviirien lisäksi (Uusimaa, Keski-Suomi ja Pirkanmaa) havaittiin kaksi uutta pesintää (Etelä-Savo ja Etelä-Karjala), joiden asukit lienevät idästä tullutta muuttovoittoa. Valkoselkätikkoja on loppusyksyn ja alkutalven 1996–1997 aikana havaittu monilla paikkakunnilla tavanomaisen esiintymisalueiden ulkopuolella. Toi-

vottavasti muutama yksinäinen naaras ja koiras löytävät toisensa autioituneiden reiviirien tuntumassa. Kangasniemen Kyyvedellä, valtakunnan ehkä komeimmalla tikkabiotoopilla ainakin olisi tilaa, sillä ”paratiisisaarilla” ei ole kolmeen vuoteen varmistettu pesintää ja viime kaudella valkoselkätikat jäivät kokonaan löytymättä.

Suomen valkoselkätikkakanta on aktiivisista suojelutoimista huolimatta erittäin uhanalainen. Pieni populaatio voi hävitä linnustostamme yksilöiden selviytyvyyden ja lisääntymisen satunnaisen vaihtelun, sukusiitoksesta aiheutuvan geneettisen heikkenemisen tai poikkeuksellisen tuhoisien sääjaksojen seurauksena. Pesintöjen, pesimäaikaisten yksittäishavaintojen ja pesimäajan ulkopuolisten havaintojen perusteella on valkoselkätikkatyöryhmä arvioinut Suomen pesivän populaation korkeintaan 30 pariiksi.

Taulukko 1. Valkoselkätikan pesimäaikaiset parit ja löydetyt pesät pesimäkaudella 1996.

Table 1. The number of the White-backed Woodpecker pairs observed and nests found during the breeding season 1996 in Finland.

Maakunta <i>County</i>	Parit <i>Pairs</i>	Pesät <i>Nests</i>
Etelä-Karjala	4	3
Päijät-Häme	6	5
Pirkanmaa	1	1
Keski-Suomi	5	4
Etelä-Savo	4	4
Pohjois-Karjala	1	0
Yhteensä Total	21	17

Rengaslöytöjä niukasti

Vuonna 1996 todetuissa pesissä kuoriutui 45–48 poikasta, joista 37 rengastettiin yksilöllisillä värirengasyhdistelmillä. Pesimätulos varmistettiin kolmellatoista (13) pesäpaikalla ja poikastuotto oli hyvä, keskimäärin 2.9 poikasta pesivää paria kohden.

Vuosina 1987–1996 Suomessa on rengastettu 235 valkoselkätikan pesäpoikasta. Luvussa ei ole mukana rengastuksen jälkeen pesään kuolleita lintuja. Kaikilla pe-

Taulukko 2. Pesimäaikaiset parihavainnot sekä pesälöydöt Suomessa vuosina 1990–1996.

Table 2. The number of the White-backed Woodpecker pairs observed during the breeding season and nests found in Finland in 1990–1996.

Vuosi Year	Pareja Pairs	Pesiä Nests found
1990	23	18
1991	30	22
1992	26	19
1993	21	16
1994	27	11
1995	21	16
1996	21	17

säpaikoilla poikasten rengastus ei ole mahdollista, sillä linnut saattavat pesiä huterissa koivupötkelöissä yli 15 m korkeudessa. Pesäpötkelön viereen köysiharuksin tuetuilla alumiinitikkailta on mahdollista kurtotella jopa 12 m korkeudessa oleviin pesäkoloihin. – Tyhjän päällä notkuvien tikkaiden ylimmällä askelmalla taiteilu tosin on ikimuistoinen kokemus.

Pesäpoikasina rengastetuista linnuista saadut vähäiset löydöt ja kontrollit viittaavat yleensä siihen, että poikaset haajaantuvat laajalle alueelle, ja niiden kuolleisuus ensimmäisen elinvuoden aikana on suuri. Viime kesinä on kuitenkin saatu pari mielenkiintoista lähilöytöä. Joutsan Suonteella pesäpoikasena vuonna 1995 rengastettu naaras havaittiin viime kesänä n. 7 km päässä saman vesistön rantamailla pesivänä emona. Tämä ja muutamat aikaisemmat kontrollit osoittavat, että valkoselkätikka on sukukypsä jo vuoden ikäisenä, vaikka linnut tavallisesti pesivät ensimmäisen kerran vasta vuotta tai paria myöhemmin.

Hartolan Jääsjärvellä pesäpoikasena vuonna 1993 rengastettu lintu löydettiin pesivänä koirana *omalta syntymäreviiriltä*.

Taulukko 3. Valkoselkätikan pesimäalueiden suojelutilanne vuoden 1996 lopussa.

Table 3. Conservational status of the breeding sites of the White-backed Woodpecker at the end of 1996.

Lääni Province	Kohteita Sites	Pinta-ala Area ha	Suojeltu ha Protected ha	(%) (%)
Etelä-Karjala	9	260	104	(40%)
Mikkelin lääni	24	725	346	(48%)
Hämeen lääni	5	144	42	(29%)
Keski-Suomi	6	256	153	(60%)
Kuopion lääni	2	123	83	(67%)
Pohjois-Karjala	4	290	116	(40%)
Yhteensä Total	50	1798	844	(47%)

Valkoselkätikan pesämetsää toukokuussa. ©Timo Laine.

The White-backed Woodpecker breeds in old birch forests.

tään oman emonsa kanssa pariutuneena vuonna 1995. Äiti-poika-parisuhteesta on vakiintunut ilmeisen pysyvä liitto, sillä viime kesänä sama pari tuotti taas kolme terhakkaa jälkeläistä. Vapaita elinpiirejä ja sopivia elinkumppaneita on siis todella harvassa.

Aikuisia valkoselkätikkoja on rengastettu vuoden 1996 loppuun mennessä 130, joista suurin osa on merkitty pesimäalueiden lähellä talviruokintapaikoilla. Lintujen pesimärauhaa ei tälläkään kaudella häiritty pyydystämällä emoja pesiltä.

Suojelualueverkostoa kehitettävä

Alueelliset ympäristökeskukset ja ympäristöministeriö vastaavat valkoselkätikkatyöryhmän laatiman suojelusuunnitelman tavoitteiden toteutumisesta (Laine ym. 1994). Valkoselkätikan pesimäalueiden ja muiden tärkeiden elinpiirien suojelutilanne on kohentunut Keski-Suomen ja Mikkelin lääneissä, missä valtaosa reviereistä sijaitsee. Suojelualueiden perustaminen kohdistuu tällä hetkellä suojelusuunnitelman parhaimpiin pesimäympäristöihin (I osa), joista n. 47 % on saatu suojelluksi (taul. 3). Suojelualueiden määrässä ovat mukana rauhoitetut, ostetut ja vaihtomaakaupoilla hankitut alueet.

Pitkällä aikavälillä nämä n. 50 suojeluvuorauksessa olevaa aluetta (n. 1800 ha) eivät riitä. Valkoselkätikan suojelusuunnitelman II osan kohteet ovat tärkeitä elinpiireiksi soveltuvia alueita ja ruokailualueita, joiden säilyminen tulee myös turvata. Suojelusuunnitelmassa tavoitteeksi asetettu 100–150 parin populaatio edellyttää riittävän suojelualueverkoston perustamista. Pesivän kannan vahvistuminen ja kannan täydentyminen vaelluslin-

Valkoselkätikkakoiras lähdössä pesästään. © Timo Laine.
Male White-backed Woodpecker leaving its nest-hole.

nuilla onnistuu vain mikäli tarjolla on sopivia biotoopeja. EU:n lintudirektiivin kansallista erityissuojelua vaativan lajin tämänhetkinen suotuinen suojelutaso ei takaa valkoselkätikan säilymistä Suomen linnustossa. Valtaosa suojelusuunnitelman II osan alueista on ollut mukana alueellisten ympäristökeskusten ehdottamisessa Natura 2000 -suojelalueverkoston kohteissa. Ehdotusten hyväksyminen edistäisi merkittävästi valkoselkätikan suojelutavoitteiden toteutumista.

Muutamilla kohteilla on tehty ns. luonnonhoitosuunnitelmia ja hakkuita on rajoitettu määräaikaaisesti valkoselkätikalle suotuisten biotooppien säilyttämiseksi talousmetsäkäytön ohella. Joidenkin maanomistajien myötämielinen suhtautuminen ja vilpitiön halu valkoselkätikkojen auttamiseksi on pantu ilolla merkille. Pötkelöiden kaatamistalkoot ja juonikkaat ”neuvottelut” toimenpidekiellon välttämiseksi sen sijaan valitettavasti vähentävät luottamusta metsänomistajiin. Näin kävi viimeksi Kerimäellä, missä seutukunnan kohteina suojelematon valkoselkätikkametsä hakattiin Puruveden rantoja myöten puhtaaksi.

Kiitokset

Valkoselkätikkakannan seuranta jatkuu Maailman Luonnon Säätiön (WWF) Suomen Rahaston ja ympäristöministeriön rahoituksen turvin. Monet lintuharrastajat osallistuivat suojelututkimukseen havaintojaan ilmoittamalla. Kiitos!

Havaintoja kaivataan

Valkoselkätikkatyöryhmä toivoo yhteistyön lintuharrastajien kanssa edelleen jatkuvan. Havainnot voi ilmoittaa suoraan esim. työryhmän projektivastaavalle (Timo Laine, p. 0400-472177).

Summary: Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 1996

Only 17 breeding records of the endangered White-backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos* were confirmed in Finland in 1996. The total number of pairs observed during the breeding season was 21 (Table 2). The size of the breeding population has been estimated as 30 pairs. So far about 47% of the breeding territories have been protected (Table3).

Kirjallisuus

- Alanko, T. & Reinikainen, K. 1993: Valkoselkätikan sukupolven vaihdos – seurantaraportti 1993. – Päijät-Hämeen Linnut 24:124–133.
- Alanko, T. & Reinikainen, K. 1994: Vaellus ei auttanut valkoselkätikkää – seurantaraportti 1994. – Päijät-Hämeen Linnut 25:128–139.
- Laine, T. 1996: Valkoselkätikan esiintyminen ja pesintä vuonna 1995 (Summary: Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 1995). – Linnut 31(3):29–31.
- Laine, T., Virkkala, R. & Alanko, T. 1994: Suojeluetenee liian hitaasti – Valkoselkätikan alamäki kiihtyy (Summary: Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 1993 and the species's conservation plan). – Linnut 29(3):24–26.
- Laine, T., Virkkala, R. & Alanko, T. 1995: Vaelluslinnuista ei apua – Valkoselkätikkojen pesinnässä katovuosi (Summary: Breeding of the White-backed Woodpecker in Finland in 1994). – Linnut 30(3):37–38.
- Virkkala, R., Alanko, T. & Laine, T. 1993: Valkoselkätikka vähenee – raportti vuodelta 1992 (Summary: The White-backed Woodpecker in Finland in 1992). – Linnut 28(2):1619.
- Virkkala, R., Alanko, T., Laine, T. & Tiainen, J. 1993: Population contraction of the White-backed Woodpecker *Dendrocopos leucotos* in Finland as a consequence of habitat alteration. – Biological Conservation 66:47–53.

Kirjoittajan osoite/Authors address
Niittyvilla as. 3
FIN-35220 Eräjärvi